

що представники роду *Euonymus* L., зокрема, *Euonymus alatus* Sieber. представляють різні за складом лісові фітоценози. В Правобережному Лісостепу України проходить південно-східна межа їх поширення. Тому дослідження видів з диз'юнктивним, реліктовим характером становлять неабиякий інтерес. Нами планується у 2012-2014 рр. провести рекогносцировочні, напівстаціонарні, стаціонарні та камеральні дослідження видів роду *Euonymus*. Вони будуватимуться за сучасними методичними підходами флористів та фітоценологів світу. Дані місцезнаходження *Euonymus alatus* підлягають уточнення в означений термін наших досліджень в дисертаційній роботі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Заверуха Б. В. Бруслина карликова // Червона книга України. Рослинний світ. – К.: УЕ, 1996. – 608 с.
2. Заверуха Б.В., Андриенко Т.Л., Протопопова В.В. Охраняемые растения Украины. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 54-55.
3. Клеопов Ю.Д., Гринь Ф.О. Про умови росту та історію *Euonymus alatus* Sieber. в Понтіїській області. Вісн. Київ. ботан. саду, 1933, № 16, С. 103-115.
4. Ковальчук С. І., Кльоц О. М. Знахідки *Euonymus alatus* Sieber. на Поділлі (Хмельницька область) // Укр. ботан. журн. – 1984. – 41, № 4. – С. 69-71.
5. Котов М.І. Родина Бруслинові – *Celastraceae* Lindl. // Флора УРСР – Т. VII. – К.: В-во АН УРСР, 1955. – С.192-201.
6. Курсон В.В. Поширення і еколого-ценотичні особливості *Euonymus alatus* Sieber. на території Наддніпровської височини. // Укр. ботан. журн. – 1978. – С. 318-320.
7. Маковецкий С. Список растений Подольской губернии, дикорастущих и некоторых одичалых, "Зап. Подол. общ. естеств. и люб. прир.". – 1913. – Т. 2. – С. 53-122.
8. Мельник В. И. Редкие виды равнинных лесов Украины – Киев: Фитосоцицентр, 2000. – 212 с.
9. Пачоский И.К. Основные черты развития флоры юго-западной России. / Зап. Новорос. о-ва естествоиспытателей. – 1910. – Т. 34. – С. 1-430.
10. Реєстр природно-заповідного фонду Вінницької області. Державне управління екології та природних ресурсів у Вінницькій області. / Під заг. ред. О.Г. Яворської. – Вінниця, 2005. – 52 с.
11. Рогович А.С. Обзор семенных и высших споровых растений, входящих в состав флоры губерний Киевского учебного округа: Волынской, Подольской, Киевской, Черниговской и Полтавской // [Киевские] Универ. известия, 1869. – 308 с.
12. Савостьянов О.О. Дика рослинність Поділля. Вінниця, 1925. – С. 16.
13. Червона книга України. Рослинний світ/ за ред. Я.П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 407.
14. Andrzejowski A. Rys botaniczny krain zwiedzonych w podrózach po między Bohem a Dniestrem od Zbrucza aż do morza Czarnego, odbutych w latach 1814, 1816, 1818, 1822 // Dziennik Wileński. – 1823. – S. 1-126.
15. Szafer W. Trzecie rzędowe rośliny górskie na wale scytyjskim w ostoje podolsko-wolynskiej // Acta Soc. bot. pol. – 1923. – V. 1, N 2. – S. 97-119.

УДК 159.955+378

Романова Ю.В.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Стаття посвячена вопросу формирования профессионального мышления будущих психологов в процессе обучения в высшей школе. Автор анализирует определения, особенные характеристики, качества и формы проявления профессионального мышления. Обосновывается актуальность такого анализа для включения в процесс подготовки будущих психологов современных психологических технологий, ориентированных на развитие профессионального мышления специалиста.

Пріоритетною сферою життя та діяльності людини в межах сучасної цивілізації, безумовно, є освіта, яка, в свою чергу, має своїм найважливішим напрямком ствердження перспективи людини для її майбутнього, наповнення новим змістом її буття. Особливості соціально-економічних та культурологічних перетворень, які відбуваються в сучасному світі та в Україні, зокрема, вимагають відповідної перебудови освітніх процесів у бік посилення гуманізації навчання, яка має поставити студента у центр навчальних впливів, орієнтує на всебічний розвиток його особистості і, водночас, сприяє розвитку та відтворенню його особистісних рефлексивних механізмів, ставлення до інших людей, до світу у цілому. Такі зміни зумовлюють темпи зростання суспільної потреби в поглибленому вивченні саме психологічної складової процесів, які відбуваються в сфері міжособистісних стосунків між індивідами у процесі навчання та життєдіяльності. Такі запити та очікування суспільства можуть задовольнити професіонали у галузі психології. Природно, що їх поява може бути забезпечена фаховою системою професійної підготовки. На жаль, слід констатувати, що темпи масової підготовки психологів-практиків у сучасних умовах значно випереджають темпи удосконалення якості їх освіти. Вимоги до спеціаліста такого профілю набувають не тільки суто професійних запитів, тобто оволодіння методологією професії, практичними навиками, технічними прийомами та процедурами вирішення конкретних завдань, а й відповідних очікувань, які пов'язані із формуванням професійного мислення індивідуально неповторної, інтелектуальної, творчої особистості, якій властиві філософське сприйняття життя, потенціал саморозвитку, розвинута система життєвих цінностей, мотивацій, переконань, ідеалів, суб'єктивних поглядів на об'єктивний світ і своє місце у ньому.

Метою статті є теоретичний аналіз проблеми формування професійного мислення майбутніх психологів в системі ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Фактично з «дитинства» існування людства і дотепер дослідження процесу мислення, його генези, закономірностей протікання, різновидів, форм вияву, структурування не втрачають своєї актуальності. Більш того, кожний

новий етап розвитку суспільства відкриває нові, досі непізані грані, властивості та відношення цього процесу саме в сфері професійної діяльності людини. Різні аспекти мислення людини, пов'язані з особливостями його прояву в процесі професіогенезу під час навчання студентів у вишах, а також їх подальшої трудової діяльності активно вивчалися відомими зарубіжними дослідниками (Ф.Н. Гоноболін, Д.Н. Завалішина, Ю.К. Корнілов, А.К. Маркова, П.Є. Решетніков, Б.М. Теплов, К. Беніган, П. Ізен, А. Мурес, Дж. Віллоксон та інші), а також вітчизняними вченими (В.П. Андронов, Г.С. Костюк, Т.В. Кудрявцева, В.О. Моляко, Н.І. Пов'якель, О.М. Столяренко та інші). Численні дослідження свідчать, що ефективність практичної діяльності людини пояснюється в першу чергу рівнем процесів мислення професіонала та його якісними особливостями. Професійне мислення дозволяє людині, яка володіє певною професією, виявляти нові внутрішні зв'язки, нові якості об'єктів своєї професійної діяльності, а значить, професійне мислення може бути віднесено до чинників, які визначають конкурентноздатність людини, надають їй можливість успішно вирішувати професійні завдання.

Під професійним мисленням найчастіше розуміється вид мислення, який формується при рішенні специфічних професійних завдань. Поняття «професійне мислення», як правило, застосовується у двох значеннях:

- якісному - за бажання підкреслити високий рівень фахівця, так званий рівень «акме» (Б.Г. Ананьєв, А.А. Баталов, Є.О. Клімов, Н.В. Кузьміна, Ю.М. Кулюткін та інші) ;
- предметному - за бажання підкреслити особливості мислення, яке обумовлено характером професійної діяльності (В.П. Андронов, Д.В. Вількєєв, Л.Р. Джелілова, М.М. Кашапов, О.В. Лопанова, О.М. Столяренко, Б.М. Теплов та інші) .

У першому випадку варто говорити про вищий рівень розвитку мислення (мислення вищого рівня), який тісно пов'язаний з самосвідомістю, професійною компетентністю, професійною ментальністю та професіоналізмом взагалі. В єдиному процесі становлення спеціаліста як професіонала особливого значення набуває знання закономірностей розвитку та становлення його мислення в період розквіту людського життя з урахуванням перетворень цілісної психологічної структури людини як індивіда, індивідуальності, особистості. У цьому варіанті професійне мислення виступає як сукупність інтелектуальних вмінь. У другому випадку йдеться про мислення професіонала конкретної галузі, тобто про фахово-професійне мислення під кутом зору специфіки фаху, галузі діяльності, класів завдань, технологій їх вирішення. При цьому професіоналізм мислення обмежується критеріями та особливостями відповідної професії, специфікою професійної діяльності та мірою успішності її виконання.

У дослідженнях професіоналізму та професійного мислення майбутніх психологів, які здійснювала Н. І. Пов'якель, утверджується думка про особливі характеристики та якості, що властиві професійному мисленню, серед яких основними виступають такі характеристики, як практичність, конструктивність, технологічність, оперативність, продуктивність, творчість, ініціативність, гнучкість, швидкість, розробленість, відкритість, системність, логічність, діалектичність, організованість, самоврегульованість тощо [4].

Як свідчить аналіз наукової літератури, на ступінь сформованості професійного мислення психологів впливає розвиток різних форм його прояву, а саме: теоретичне та практичне мислення, яке слід визначити за характером функціонування; аналітичне та інтуїтивне мислення - за характером перебігу пізнавальних процесів; репродуктивне та творче мислення - за характером вирішуваних завдань.

Отже, підсумовуючи, зазначимо наступне: професійне мислення психологів дає змогу оновлювати знання, підвищувати кваліфікацію, критично мислити й знаходити нові оригінальні засоби розв'язування професійних завдань, добре орієнтуватися в потоці різноманітної інформації. Важливою рисою професійного мислення майбутнього фахівця з психології є суб'єктивна здатність конкретного професіонала інтелектуально насичувати власні трудові процеси, тобто шукати, знаходити та ефективно розв'язувати психологічні проблеми в трудовій діяльності й творчо вирішувати їх. Як зазначає в своєму дослідженні Л.В. Лежніна, професіоналізм особистості передбачає об'єктивність психолога під час сприйняття, осмислення та аналізу складних ситуацій; вміння виділити коло завдань, які він спроможний вирішити; здатність застосовувати свій професійний досвід у відповідності до нових обставин та ситуацій [3]. На наш погляд, все це стає можливим при ефективному включенні у процес підготовки майбутніх психологів активних форм навчання: ділових, рольових ігор, тренінгів та інших практичних технологій, спрямованих на формування та розвиток професійного мислення як необхідної якості особистості, що, в свою чергу, стає однією з ключових компетенцій професіонала-психолога.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Брушлинский А.В. Мышление и прогнозирование /Психология мышления/ под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.А. Спиридонова, М.В. Фаликман, В.В. Петухова – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – С. 117-125.
2. Изучение практического мышления: итоги и перспективы / Под ред. Ю.К. Корнилова. - Ярославль, 1999. - 217 с.
3. Лежніна Л.В. Готовность психолога образования к профессиональной деятельности: этапы, механизмы, технологии формирования: Автореф. дис... док. психол. наук. : 19.00.07/ НОУ ВПО «Московский психолого-социальный институт». – М., 2009. – 47 с.
4. Пов'якель Н.І. Саморегуляція професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів: Автореф. дис... док. психол. наук.:19.00.07/НПУ імені Драгоманова. - К., 2004. – 32 с.
5. Теплов Б.М. Практическое мышление / Психология мышления/под. ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.А. Спиридонова, М.В. Фаликман, В.В. Петухова – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: АСТ:Астрель, 2008. – С. 221-225.